

Esipuhe

MikaEL

Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu
Nätpublikation för Symposiet om forskning i översättning och tolkning KäTu
Electronic Journal of the KäTu Symposium on Translation and Interpreting Studies

on vertaisarvioitu sähköinen refereejulkaisu, jonka artikkelit pohjautuvat vuotuisessa Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumissa pidettyihin esityksiin. Julkaisu on saanut nimensä **Mikael Agricolan** mukaan, ja se kunnioittaa näin osaltaan tämän laaja-alaisen humanistin, kielimiehen ja kääntäjän elämäntyötä. Artikkelikokoelman tarkoituksena on tavoittaa niin kansallinen kuin kansainvälinen käänöstutkijayhteisö, ja sähköinen julkaisufoorumi takaa artikkeleiden helpon saavutettavuuden.

Verkkojulkaisun 13. volyyymi perustuu Tampereen yliopistossa huhtikuussa 2019 järjestetyssä **XVII Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumissa** pidettyihin esityksiin. **KäTu2019-symposiumin** teemana oli *Kääntämisen ja tulkkauksen tilat*. Nyt ilmestyvän symposiumijulkaisun artikkeleista usea lähteekin liikkeelle tästä teemasta ja jatkaa sitä erilaisin ja moninaisin tulkinnoin; muissa artikkeleissa kohteina taas ovat KäTu- ja *MikaEL*-perinteiden mukaisesti tutkijoiden kulloisetkin tutkimukselliset kiinnostuksenkohteet ja erityispainotukset. Volyyymi sisältää seitsemän refereeartikkelia ja viisi vertaisarvioimatonta katsaus- tai keskusteluartikkelia.

Tämänkertaisen volyymin ensimmäinen vertaisarvioitu osa, *Kääntämisen ja käänöstutkimuksen tiloja ja tilanteita*, sisältää neljä artikkelia.

Ritva Hartama-Heinonen ja **Marja Kivilehto** kysyvät artikkelissaan, mille on tilaa käänöstutkimuksessa ja erityisesti, onko Suomen käänöstieteellisessä tutkimuksessa tilaa nordistisille näkökulmille. Nordistisilla näkökulmilla kirjoittajat tarkoittavat ruotsiin tai muihin pohjoismaisiin kieliin liittyvää ja niiden kääntämiseen kohdistuvaa tarkastelua. Artikkelissa keskitytään erityisesti kieliparia ruotsi ja suomi koskevan tai näillä kielillä kirjoitetun käänöstutkimuksen näkyvyyteen kolmessa suomalaisessa käänöstieteellistä(kin) tutkimusta käsittelevässä julkaisussa. Tuloksista ilmenee, että kieliparia ruotsi ja suomi koskeva käänöstutkimus on jokseenkin näkymätöntä, ja varsinkin ruotsin käyttäminen käänöstutkimuksen kielenä on vähäistä.

Auktorisoiduille kääntäjille suunnatun kyselytutkimuksen tuloksista raportoivat artikkelissaan **Henrik Oksanen** ja **Miia Santalahti**. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää auktorisoidussa kääntämisessä käännettäviä kieliä ja tekstilajeja sekä Auktorisoidun kääntäjän ohjeet (SKTL 2018) -dokumentin käyttöä ja käytettävyyttä. Tuloksista selviää, että kielten osalta muutosta ei ole juuri tapahtunut verrattuna Kaarina Hietasen kaksikymmentä vuotta sitten toteuttamaan kyselyyn. Tekstilajien osalta merkittävin muutos on koulutus- ja tutkintoasiakirjojen nousu auktorisoidun kääntämisen yleisimmäksi tekstilajiksi. SKTL:n ohjeistus auktorisoiduille kääntäjille on kyselyn perusteella

yleisesti ottaen toimiva ja tarkoituksenmukainen apuväline, jota valtaosa kyselyyn vastanneista hyödyntää tarpeen mukaan.

Esa Penttilä, Juha Lång, Helka Riionheimo, Juho Suokas ja Erja Vottonen tarkastelevat artikkelissaan kääntämistä (väitöskirja) tutkijan kompetenssina ja työn osana, kehrittelevät tutkimuskääntämisen käsitettä ja luonnehtivat sen eri ilmentymiä ihmistieteiden monikielisissä konteksteissa. Tarkasteltavana ovat tutkimusaineistojen kääntämisen opintojaksoon osallistuneiden tohtorikoulutettavien erilaiset kurssitehtävät, joista kohteeksi nostetaan paitsi kääntäminen, myös kääntämiskäsitykset. Tutkimuskääntäminen osoittautuu hyvin laajaksi akateemisen tutkimusprosessin eri vaiheet kattavaksi käänös- ja tulkkaustoiminnaksi aina tutkimuskirjallisuuden kääntämisestä aineistokatkelmien ja oman tutkimusraportin kääntämiseen.

Valintaverkkoanalyysin soveltuvuutta jälkieditoidun konekäännöksen ja sen laadun tarkasteluun käsittelevät **Leena Salmi ja Maarit Koponen** artikkelissaan, jonka aineisto koostuu kääntäjäopiskelijoiden tekemistä jälkieditoinneista. Editoitavassa materiaalissa on niin sääntöpohjaisen, tilastollisen kuin neuroverkkokääntimen tuotoksia, joissa on vaihtelua joko poisjätöjen tai toistuvien ilmausten osalta. Vertailemalla tuotoksia nähdään ensinnäkin kääntämien välisiä eroja ja tarkastelemalla valittujen kohtien jälkieditoiteja valintaverkkoanalyysin avulla huomataan puolestaan editoijien välisiä eroja, kun ratkaisut ovat toisaalta samanlaisia, toisaalta hyvin erilaisia. Myös itse valintaverkkoanalyysin tulokset ovat kuvattavissa eri tavoin.

Volyymin jälkimmäisessä vertaisarvioidussa osassa, *Käännöksiä ja kääntäjiä*, on kolme artikkelia.

Laura Ivaska tarkastelee artikkelissaan Suomen kansallisbibliografian Fennica-tietokantaa kääntämisen näkökulmasta. Artikkelin keskeisiä kysymyksiä ovat Fennican luotettavuus käänösten ja käänösten piirteiden kartoittamisessa, tietokannan puutteet ja puutteiden korjaaminen. Tarkastelun kohteena ovat erityisesti nykykreikasta (välikielten kautta) tehdyt suomennokset ja niiden bibliografiset tiedot. Päätelmässään Ivaska toteaa, että Fennica ei aina anna tarkkaa kuvaa suomennosten lähtökielestä ja että nykykreikasta tehtyjen välikielisten suomennosten määrä on suurempi kuin Fennican tiedot antavat ymmärtää. Ivaska ehdottaa myös konkreettisia muutoksia toimintakäytäntöihin, joiden myötä käännöksiä koskevat bibliografiset tiedot palvelisivat paremmin käänös-tutkimusta.

Sakari Katajamäki pohtii artikkelissaan Aleksis Kiven *Seitsemää veljestä* julkaisu-historiallisesta näkökulmasta. Katajamäellä on kaksi taustaoletusta: yhtäältä se, että kirjan klassikkoasema on edistänyt sen kääntämistä, toisaalta se, että muiden Kiven teosten käännökset ovat voineet edistää *Seitsemän veljeks*en kääntämistä. Päätelminään Katajamäki toteaa, että monet käännökset ilmentävät *Seitsemän veljeks*en edelläkävijäasemaa, mutta että tilanne vaihtelee kielittäin. Esimerkkinä Katajamäki mainitsee aineistoon kuuluvan kahdeksan kohdekieltä, joille on käännetty ensin jokin toinen Kiven teos. Tämä puolestaan tukee ajatusta siitä, että muiden teosten käännökset ovat edesauttaneet *Seitsemän veljeks*en kääntämistä.

Suomalaisten kääntäjien työtyytyväisyyttä ovat tutkineet **Minna Ruokonen, Jannika Lassus ja Taru Virtanen** analysoimalla aiemmin keräämäänsä kysely- ja

haastatteluaineistoa uudelleen. Analyysissa tarkastellaan itse tyytyväisyyden lisäksi siihen liittyviä tekijöitä: työn arvostusta tai merkityksellisyyttä, stressiä, autonomiaa (mahdollisuuksia vaikuttaa työhön ja työoloihin) sekä kollegojen roolia. Tulokset viittaavat siihen, että aineiston kääntäjät olivat enimmäkseen tyytyväisiä työhönsä ja kokivat työnsä arvostetuksi ja merkitykselliseksi, vaikka osa heistä koki stressiä melko usein. Monille kääntäjille kollegat olivat tärkeitä, ja kääntäjillä oli runsaasti myös muita työhön liittyviä kontakteja. Erilaisissa työtilanteissa työskentelevien kääntäjien kokemuksia olisi kuitenkin kartoitettava enemmän, varsinkin työn vaativuutta ja stressiä kompensoivien resurssien näkökulmasta.

Katsauksia ja keskustelua -osa sisältää viisi vertaisarvioimatonta katsaus- tai keskusteluartikkelia, joissa esitellään niin alan tutkimuksen kuin koulutuksen ajankohtaisia ilmiöitä ja uusia avauksia.

Artikkeleista ensimmäisessä **Laura Ivaska, Sakari Katajamäki, Tiina Holopainen, Hanna Karhu, Lauri A. Niskanen ja Outi Paloposki** esittelevät trekstuaalisuudeksi nimeämänsä tarkastelutavan, jossa yhdistyvät toisaalta käänntöstiiede ja tekstuaalitieteet, toisaalta kääntäminen, siirtäminen ja teksti keskeisinä käsitteinä. Artikkelin perustuu KäTu2019-työpajassa pidettyihin neljään alustukseen. Niistä jokainen saa oman esittelynsä, joissa valotetaan sitä, mitä lisäarvoa trekstuaalisuus tuo kunkin kirjoittajan omaan tutkimusnäkökulmaan – käänntöskäsitteiden, uudelleensuomennosten, intertekstuaalisuuden ja intermodaalisuuden tarkasteluun – ja miten kaikki neljä näkökulmaa yhdessä toteuttavat trekstuaalisuuden tieteidenvälisiä tavoitteita.

Laura Ivaska ja Ester Torres-Simón käsittelevät katsausartikkelissaan postereita käänntöstieteellisen tutkimuksen esittelymuotona. Kirjoittajat ovat selvittäneet kyselytutkimuksella kääntämisen tutkijoiden konferenssikäyttäytymistä ja keskittyvät tässä artikkelissa raportoimaan posteriesitelmiin liittyviä seikkoja niin esitelmän pitäjän kuin kuulijankin näkökulmasta vertaamalla niitä suullisiin esityksiin. Kirjoittajat toteavat, että postereiden suomaa mahdollisuuksia tutkimustiedon levittämisessä ja verkostoitumisessa ei täysin hyödynnetä käänntöstieteellisissä konferensseissa, ja antavat katsauksen lopuksi seitsemän konkreettista vinkkiä tehokkaan ja huomiota kiinnittävän posteriesitelmän laatimiseen.

Itävallansaksaa saksan kielen varieteettina, jolla on omat kielenkäyttöä koskevat norminsa, tarkastelee artikkelissaan **Katja Jääskeläinen**. Tarkastelun kohteina ovat erityisesti oikeuskieli ja siinä ilmenevät leksikaaliset ja fraseologiset erot. Jääskeläinen toteaa, että Euroopan unioniin liittyminen on vahvistanut itävallansaksan asemaa saksan kielen itsenäisenä varieteettina, mikä ilmenee muun muassa siten, että käytännön termityössä ei valita automaattisesti saksansaksan muotoa, vaan että jos termeissä on eroa, näiden pohjalta pyritään luomaan uusi termimuoto. Jääskeläinen muistuttaa myös kääntäjän työn peruseriaatteista. Kääntäjän on oltava selvillä käänntöksen kohderyhmästä: itävaltalaiset lukijat muodostavat yhden kohderyhmän ja saksalaiset toisen.

Minna Kujamäki, Juho Suokas, Niina Syrjänen ja Erja Vottonen raportoivat katsauksessaan SKTL:n V jaoston syysseminaarista, joka järjestettiin elokuussa 2019 Itä-Suomen yliopiston Joensuun kampuksella. Seminaarin teemana oli kääntäjänkoulutuksen markkinointi. Seminaarissa todettiin, että markkinoinnin suurin haaste on tiedon

puute kääntämisestä ja käännösosalasta. Raportissa esitellään kääntäjäkoulutuksen nykyisiä markkinointikeinoja ja kootaan yhteen seminaarin työpajakeskusteluissa ideoituja uusia tapoja parantaa kääntämisen tunnettuutta ja kääntäjäkoulutuksen näkyvyyttä ja sen myötä houkuttelevuutta erityisesti niille mahdollisille hakijoille, joilla on edellytykset toimia alalla.

Osan viimeisessä artikkelissa **Laura Pihkala-Posti** reflektoi kokemuksiaan islanninhevosharrastukseen liittyvistä käännös- ja tulkkaustoimeksiannoista. Pihkala-Posti sitoo analyysinsä funktionaalisiin käännösteorioihin ja pohtii puoliammattillisen erikoisalan harrastuskääntämisen erityispiirteitä kontekstissa, jossa toimeksiantajana on harrastusyhdistyksen. Yhdistykset haluavat usein käännökset nopeasti ja edullisesti, jolloin käännöstä tehdessä huomio saattaa keskittyä sisällön tarkkaan välittämiseen tyylin kustannuksella. Ratsastuksenopetuksen tulkkauksessa taas tulkki toimii ikään kuin apuopettajana, sillä ensisijaisena tavoitteena on oppilaan oppiminen eikä niinkään opettajan puheen mahdollisimman tarkka tulkkaus, mistä syystä tulkilta vaaditaankin sekä tulkkaustaitoa että ratsastuksen ymmärtämistä.

□ □ □

Kiitämme kaikkia *MikaELin* volyyymiin 13 kirjoittaneita; vakiintuneen käytännön mukaisesti kukin kirjoittaja vastaa artikkelinsa sisällöstä ja kieliasusta. Haluamme kohdistaa kiitoksemme myös niin julkaisun toimituskunnan jäsenille kuin erityisesti artikkelikäsitteilyjen ulkopuolisille arvioijille heidän korvaamattomasta työpanoksestaan – heidän ansiostaan luettavananne on nyt viides vertaisarvioitu *MikaEL*-volyyymi.

MikaELin ilmestymisajankohtaan on tavallisesti osunut jo seuraava KäTu-symposiumi. XVIII Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumi oli tarkoitus järjestää Helsingin yliopistossa huhtikuussa 2020, mutta se jouduttiin kuitenkin peruuttamaan koronavirustilanteen vuoksi ja siirtämään vuoden 2021 toukokuuhun. *MikaEL14* julkaistaan tästä huolimatta normaaliaikataulun mukaisesti. Nyt peruuntuneeseen KäTu2020-symposiumiin hyväksytyihin abstrakteihin perustuvia artikkeleita tulee luettavaksenne vuoden kuluttua, eikä *MikaEL*-volyyymien ilmestymisketju pääse katkeamaan.

Kiintoisia lukuhetkiä *MikaEL13:n* parissa toivottavat

Ritva Hartama-Heinonen, Laura Ivaska, Marja Kivilehto ja Minna Kujamäki

A Note from the Editors of *MikaEL* 13

MikaEL is an electronic peer-reviewed open-access journal that consists of articles based on presentations given at the annual *KäTu Symposium on Translation and Interpreting Studies*. The electronic publication owes its name to **Mikael Agricola** (ca. 1510–1557), a comprehensive humanist, a learned theologian, a linguist and a translator, whose translation of the Bible and other religious texts laid the foundation for standard Finnish and thus, Finnish literature. The multilingual journal is published electronically, offering easy access to both the national and the international research community in the field of translation and interpreting. Even those articles that have been written in Finnish include English abstracts.

The articles of the 13th Volume are based on the **XVII KäTu Symposium on Translation and Interpreting Studies** held at the Tampere University in April 2019 with the theme *Translation and Interpreting Spaces*. Many of the articles draw on this theme and in doing so, enhance and interpret the theme in versatile and fruitful ways; others in turn follow in their approaches the KäTu and *MikaEL* traditions which allow a free choice of interests and emphases. The present volume includes seven peer-reviewed articles and five non-peer reviewed articles, papers, and reports.

The first peer-reviewed part of this volume, *Spaces and situations of translation and translation studies*, consists of four articles.

Ritva Hartama-Heinonen and **Marja Kivilehto** discuss whether there is space and room for Scandinavian-Studies-related impacts within Translation Studies in Finland. ‘Scandinavian-Studies-related’ in this article refers to research focusing either on Swedish or other Scandinavian languages, or on translation involving these languages. The authors report on the visibility of research on the language pair Swedish and Finnish, and of studies written in either of these languages, using three Finnish publications as data. The results indicate that research in Translation Studies involving the language pair Swedish and Finnish is relatively invisible, and that the use of Swedish as the language of research in Translation Studies is infrequent.

Henrik Oksanen and **Miia Santalahti** report on the results of a survey addressed to authorised translators in Finland. The aim of the survey was to shed light on the most common text types and language pairs in authorised translation, and to examine the use and usability of instructions for authorised translation (SKTL 2018). The results suggest that the language pairs in authorised translation are more or less the same than twenty years ago when a similar survey was conducted by Kaarina Hietanen. The most noticeable change in text types is the increased share of education-related documents, which are now the most common text type. In general, the respondents find SKTL’s instructions for authorised translation helpful and appropriate, and most respondents use them to support decision-making in authorised translation when needed.

Esa Penttilä, Juha Lång, Helka Riionheimo, Juho Suokas and Erja Vottonen focus on translation as a research competence of a PhD student and of a scholar, as well as a part of academic work. In their article, they develop the concept of what they call research translation, and demonstrate how this phenomenon manifests itself in the multilingual contexts of human sciences. They examine course assignments (translations and reflections) of PhD students, and demonstrate how awareness of translation and its role gradually increases. Research translation appears to penetrate the whole research process from translating extracts from research literature and research material to translating a research report.

The topic of **Leena Salmi's** and **Maarit Koponen's** article is the potential of Choice Network Analysis in the evaluation of post-edited machine translations. The material the authors examine consists of post-editions made by translation students. The texts they edited are output of rule-based, statistical and neural machine translation, with a varying amount of omissions or re-occurring expressions. A comparison of the output reveals differences between the machines, and a choice network analysis of post-editions of chosen items those between the editors: the choices can be similar but also very different. The article also demonstrates how to illustrate the choice networks.

In the second peer-reviewed part, *Translations and translators*, you will find three articles.

In her article, **Laura Ivaska** discusses the Finnish National Bibliography, Fennica, from the point of view of translation studies. The foci of the article are the reliability of Fennica in mapping translations and their features, the shortcomings of the information and the ways to reduce them. The article presents a case study of the (indirect) Finnish translations of Modern Greek novels and their bibliographical metadata. Ivaska concludes that Fennica does not always give accurate information on the source language of translations, and that the number of indirect Finnish translations of Modern Greek literature is actually greater than Fennica suggests. The author also suggests actions that could be taken to amend bibliographical metadata so that it becomes more suitable for studying translation.

Sakari Katajamäki studies the publishing history of Aleksis Kivi's *Seven Brothers*. Katajamäki bases his analysis on the assumptions that, on the one hand, the status of the novel as a classic has boosted its translation, and that on the other hand, the translation of Kivi's other works may also have encouraged translating *Seven Brothers*. Katajamäki concludes that the great number of translations of *Seven Brothers* suggests that the novel has the role of a vanguard, although the situation varies from one language to another. As Katajamäki points out, *Seven Brothers* was not the first Kivi translation in eight languages, which in turn supports the assumption that the translating of Kivi's other works has boosted the translating of *Seven Brothers*.

Minna Ruokonen, Jannika Lassus ja Taru Virtanen investigate aspects of Finnish translators' job satisfaction by re-examining their previously collected survey and interview data from three different studies. The analysis focuses on job satisfaction, value/meaningfulness of the job, stress, autonomy (ability to influence aspects of one's work) and the role of colleagues. The results indicate that the translators were mostly

satisfied with their jobs and felt that their work is valued in spite of partly frequent experiences of stress. The article also highlights the frequency of professional contacts and the importance of colleagues. The authors conclude that further research is needed particularly on the different experiences of translators working in different situations and on the resources that translators use to offset the demands of their job.

The last, non-peer reviewed part of this volume, *Reports and discussions*, presents five articles that shed light on up-to-date phenomena and new proposals within both translation research and translator education.

In the first of these articles, **Laura Ivaska, Sakari Katajamäki, Tiina Holopainen, Hanna Karhu, Lauri A. Niskanen and Outi Paloposki** introduce a new approach called trextuality. This approach combines translation studies and textual scholarship, on the one hand, and translation, transmission, and text, on the other. This article is based on the authors' presentations at the KäTu2019 workshop. The authors shed light on the added value trextuality brings to the authors' own research on translation manuscripts, retranslations, intertextuality, and intermodality, which, taken together in this article, realize the interdisciplinary goals of trextuality.

Laura Ivaska and **Ester Torres-Simón** discuss posters as a tool for disseminating research results, getting feedback and networking with colleagues. The authors have conducted a survey with the aim to investigate Translation Studies scholars' conference behavior. In this article, they report on the aspects related to poster presentations both from the presenter's and from other participants' perspectives, comparing them to oral presentations. The authors conclude that the full potential of posters as a tool for disseminating research results, getting feedback and networking has not been realized in Translation Studies, providing seven tips for Translation Studies scholars for planning an effective, inviting poster presentation.

Katja Jääskeläinen examines the Austrian variant of German and the norms governing its use. She focuses especially on legal language and its lexical and phraseological peculiarities. Jääskeläinen finds that the EU membership has advanced the status of Austrian German as an independent variant of German, which is manifested in the fact that new terminology is not created on the basis of the German variant, but instead, new Austrian German terms are created. Jääskeläinen also discusses one of the basic principles of translator's work, namely taking the target audience into consideration: Austrian and German readers are two different target audiences.

Minna Kujamäki, Juho Suokas, Niina Syrjänen and Erja Vottonen report on the eleventh Autumn Seminar of the Section for Teachers and Researchers of the Finnish Association of Translators and Interpreters, held at the University of Eastern Finland, Joensuu, in August 2019. The topic of discussion at the seminar was the present and future marketing of translator training, the biggest challenge of which seems to be insufficient knowledge about translation as a profession and business. This article sheds light on the current marketing practices and, more importantly, summarises the outcome of group discussions on new ideas for making translation and translator training more visible and tempting in the eyes of future applicants.

In the final article in the non-peer reviewed section, **Laura Pihkala-Posti** reflects on her experiences in semi-professional translating and interpreting as a hobby in the context of Icelandic horse riding. She analyses her activities within the framework of Functionalist Translation Theory and focuses on the peculiarities of translating and interpreting when the client is a hobby association. In her experience, the client usually wants quick and cost-efficient translations, which leads to the translator focusing on the contents at the cost of polished language. As for interpreting, Pihkala-Posti finds that when interpreting riding lessons, the interpreter often functions as the teacher's aid because the primary goal of the interpretation is not to faithfully produce the teacher's utterances, but rather to ensure the students' learning; in order to succeed at this, the interpreter must have skills in both interpreting and riding.

□ □ □

We would like to extend our warmest thanks to all the *MikaEL13* contributors. As is customary, the ultimate responsibility for the content, style and language of each article rests with the individual writers, but every effort has been taken to ensure the high quality of this volume. We editors are also most grateful to the members of the Editorial Board and to the anonymous peer reviewers. Without their invaluable efforts, this fifth peer-reviewed volume of *MikaEL* would not have come into existence.

Usually, the publication of *MikaEL* coincides with the annual KäTu symposium. This year, however, is exceptional. The 18th KäTu Symposium on Translation and Interpreting Studies was planned to be held at the University of Helsinki in April 2020, but due to the coronavirus situation, the symposium is postponed until May 2021. However, in order not to break the annual publication cycle, *MikaEL14* will be published as scheduled. It will consist of articles which are based on abstracts accepted to the KäTu2020. We look forward to launching the 14th volume of *MikaEL* in spring 2021.

Wishing you a most enjoyable read,

Ritva Hartama-Heinonen, Laura Ivaska, Marja Kivilehto and Minna Kujamäki